

1 Úvod do finanční gramotnosti

Finanční gramotnost

Soubor znalostí a dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb.

Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.

Funkce peněz

- 1. Prostředek směny** – nejdůležitější funkcí
- 2. Zúčtovací jednotka** – ceny zboží a služeb, současné i budoucí vyjadřujeme v českých korunách.
- 3. Uchovatel hodnoty** –v porovnání například s akcemi, nemovitostmi či zlatem jsou peníze relativně bezrizikovým aktivem.
  - Peníze, ať už držené v hotovosti nebo bezhotovostní, jsou zároveň nejlikvidnějším prostředkem směny.

Druhy peněz

- Oběživo (bankovky, mince)
- Depozita (vklady na účtech v bance)
- Cenné papíry (směnky, šeky)

Emise bankovek a mincí

- Státní tiskárna cenin
- Česká mincovna

HISTORIE A VZNIK PENĚZ

- Než byly vymyšleny, vynalezeny peníze fungoval tzv. **barterový obchod** – směna zboží nebo služby za jiné zboží nebo služby
- Nedostatky: - oboustranná shoda (v hodnotě) – př. směna počítače za hrnek
- Samotné stanovení hodnoty zboží (subjektivní)
- Řešení: zavedení univerzálního prostředku směny, který nevyžaduje oboustrannou shodu a všichni jsou ochotni jej přijímat.

Kupní síla peněz

- Kupní síla vyjadřuje množství zboží a služeb, které lze koupit za určité množství peněz při dané cenové hladině, tj. inflaci.
- Když roste cenová hladina, kupní síla peněz klesá a obráceně.
- Hlavním cílem ČNB je péče o cenovou stabilitu prostřednictvím měnové politiky.
- ČNB provádí svou měnovou politiku v režimu cílování inflace. V současné době je platný inflační cíl ve výši **2 %**.
- Měnová politika provádí ČNB prostřednictvím úrokových sazeb (REPO sazba).
- V normálně fungující ekonomice se inflace vyvíjí stejným směrem jako úrokové sazby (a opačně).

Jak se měří inflace

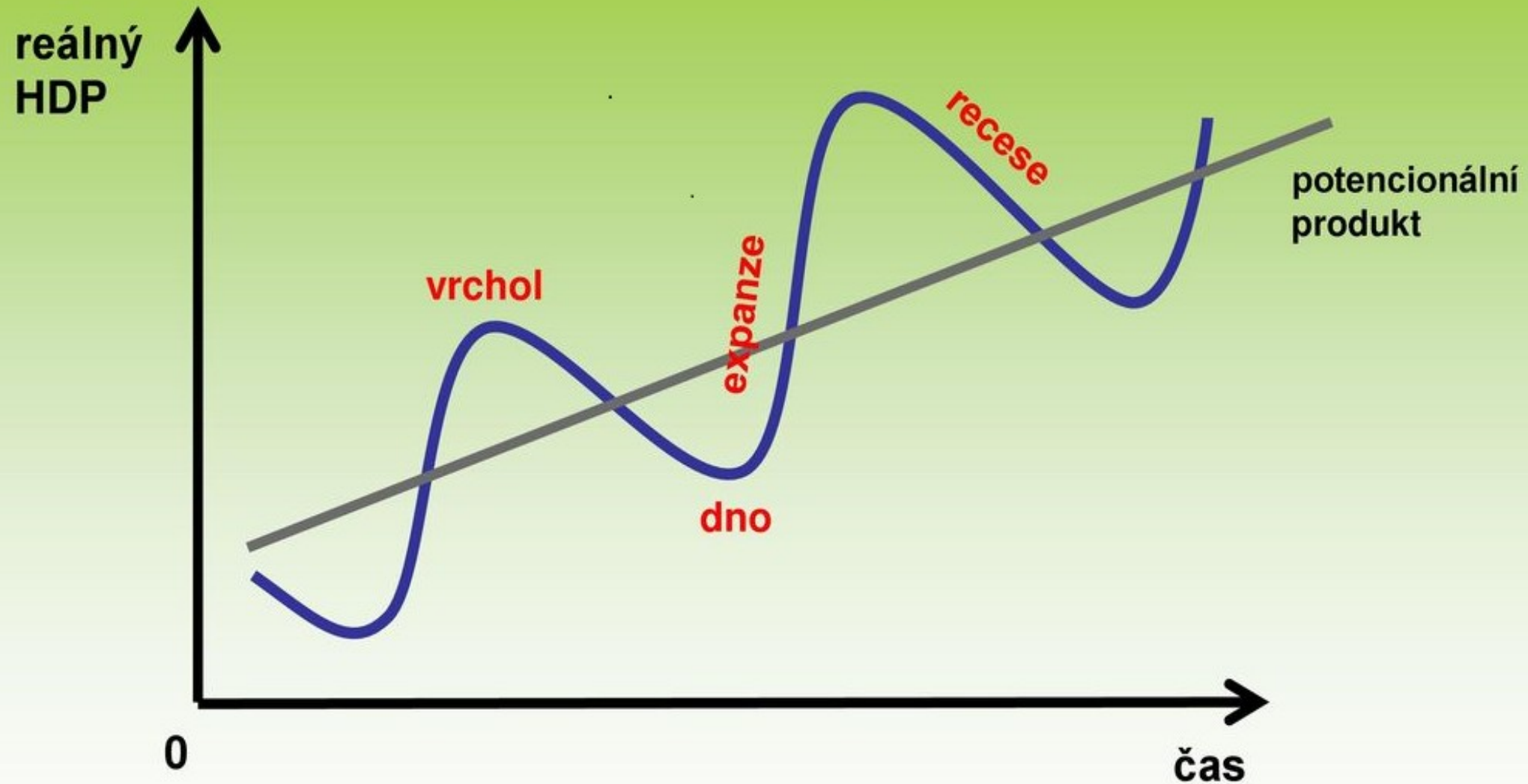
- Inflace měřena jako přírůstek tzv. indexu spotřebitelských cen.
- V ČR měří inflaci Český statistický úřad (ČSÚ).
- **Míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen** vyjadřuje procentní změnu průměrné cenové hladiny za 12 posledních měsíců proti průměru 12 předchozích měsíců.
srpen 2023: **13,6 %**
Datum zveřejnění: 11.09.2023
- **Průměrná roční míra inflace** – jedná se o hodnotu téhož ukazatele v prosinci daného roku.
rok 2022: **15,1 %**
- **Míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen ke stejnému měsíci předchozího roku** vyjadřuje procentní změnu cenové hladiny ve vykazovaném měsíci daného roku proti stejnému měsíci předchozího roku.
srpen 2023: **8,5 %**
Datum zveřejnění: 11.09.2023
- **Míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen k předchozímu měsíci** vyjadřuje procentní změnu cenové hladiny sledovaného měsíce proti předchozímu měsíci.
srpen 2023: **0,2 %**

Rok

07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
2,8	6,3	1,0	1,5	1,9	3,3	1,4	0,4	0,3	0,7	2,5	2,1	2,8	3,2	3,8	15,1

Graf: Hospodářský cyklus

- Inlace – růst cenové hladiny
- Dezinlace – zpomalení tempa růstu cenové hladiny
- Deflace – absolutní meziroční pokles cenové hladiny – zvedá se hodnota dluhů, snižuje se poptávka v ekonomice, snižování cen (podniky nepokryjí náklady), vliv na finanční stabilitu (záporné úroky), nezaměstnanost, málo peněz v oběhu
- Inlace a mzdy.
  - peníze jsou ekvivalentem práce

Funkce úrokových sazeb v ekonomice

- Představují důležitý regulační nástroj centrálních bank.
- Uvádějí do rovnováhy nabídku a poptávku po penězích.
- Směřují disponibilní peněžní zdroje do investic s nejvyšší očekávanou mírou návratnosti → podpora ekonomického růstu

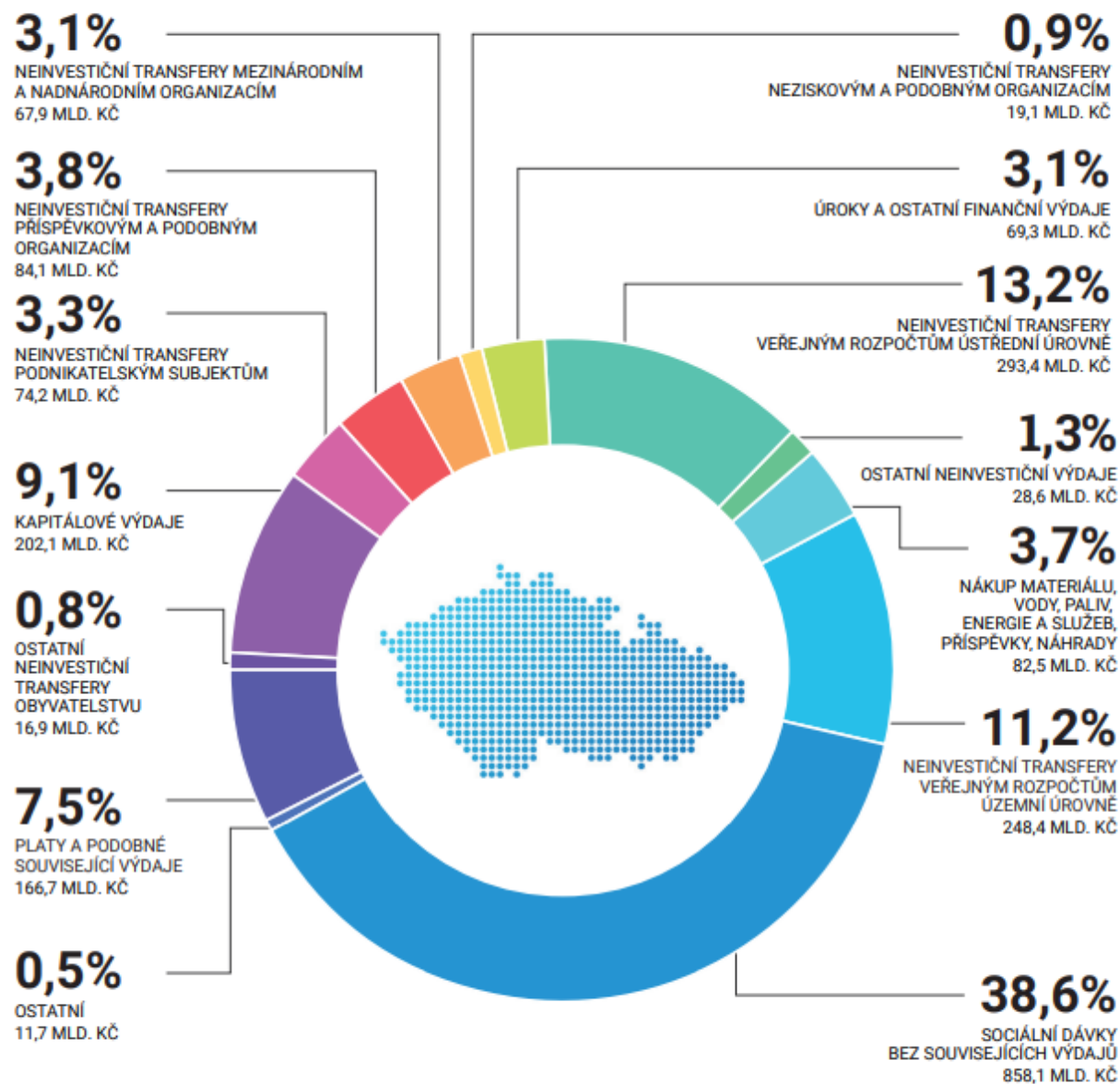
Státní rozpočet

- Je nástrojem fiskální (rozpočtová) politiky státu.
- Rozpočet představuje bilanci **očekávaných** příjmů a výdajů na daný rozpočtový rok.
- Výdajová stránka informuje o tom, kolik peněz stát vydává na financování jednotlivých aktivit státu, jako například školství, zdravotní péče, důchody, obranu aj.
- Příjmová strana rozpočtu obsahuje informace o tom, z jakých zdrojů vláda plánuje tyto aktivity financovat.
- Největším příjmem státního rozpočtu jsou daně, dále poplatky, popř. jiné zdroje.
- Státní rozpočet má podobu zákona.
- **Zákon o státním rozpočtu navrhuje Vláda a schvaluje Poslanecká sněmovna, ve finále podepisuje prezident.**

Funkce státního rozpočtu

- **Alokační** – přerozděluje finanční prostředky potřebné k zabezpečení funkcí státní správy a financování veřejných statků, které se vláda rozhodla poskytovat obyvatelstvu. Může to být například veřejné osvětlení ve městech, správa silnic, činnost policie, hasičů atd.
- **Redistribuční** – přerozdělování příjmů ekonomických subjektů a zmírňování důchodových a majetkových nerovností ve společnosti. Tato funkce může mít například podobu sociálních dávek.
- **Stabilizační** – souvisí s ovlivňováním agregátní poptávky prostřednictvím fiskální (rozpočtové) politiky státu. Může tak tlumit výkyvy hospodářského cyklu i zmírňovat inflační tlaky v ekonomice, např. kompenzační balíčky.

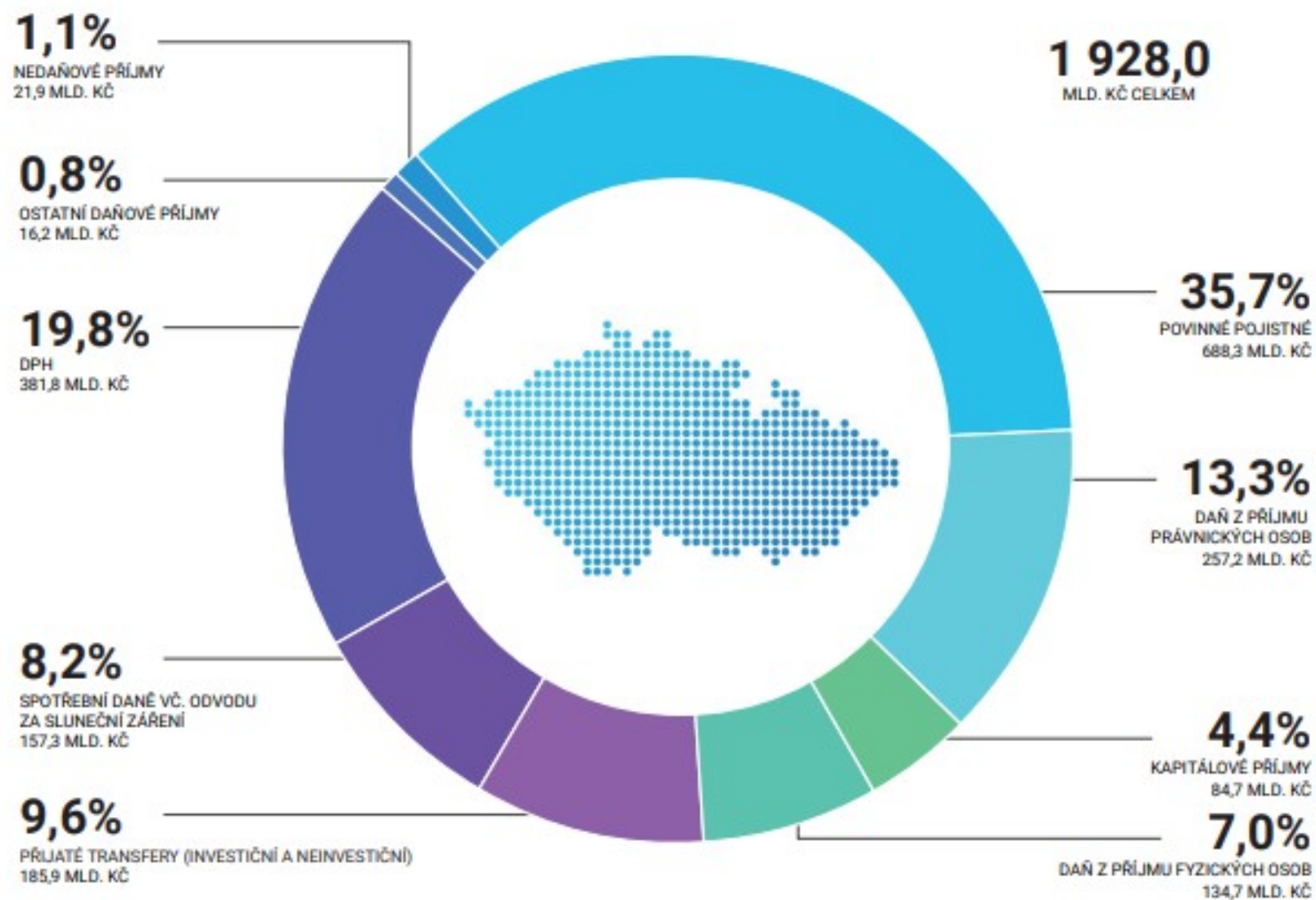
STRUKTURA VÝDAJŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU PODLE DRUHŮ V ROCE 2023 V MLD. KČ A % NA CELKOVÝCH VÝDAJÍCH SR

CELKEM: 2 223,0 MLD. KČ

STRUKTURA PŘÍJMŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU V ROCE 2023 V MLD. KČ A V % CELKOVÝCH PŘÍJMŮ STÁTNÍHO ROZPOČTU

Řízení měny

- ČNB – monetární politika – úrokové sazby
- Stát – fiskální politika – státní rozpočet

Daně a daňový systém ČR

- **Daň** je charakterizována jako **povinná, zákonem určená platba** do veřejného rozpočtu. Je to platba **neúčelová a neekvivalentní**.
- Daně jsou placeny pravidelně v určitých intervalech (př. daň z příjmů) nebo při určitých okolnostech (př. z vlastnictví pozemku).
- **Poplatek** má na rozdíl od daní, charakter jednorázové peněžní částky, která je vybírána například za nějakou službu. Může to být dálniční poplatek, clo, mýtné, koncesionářský nebo soudní poplatek nebo bankovní poplatky.

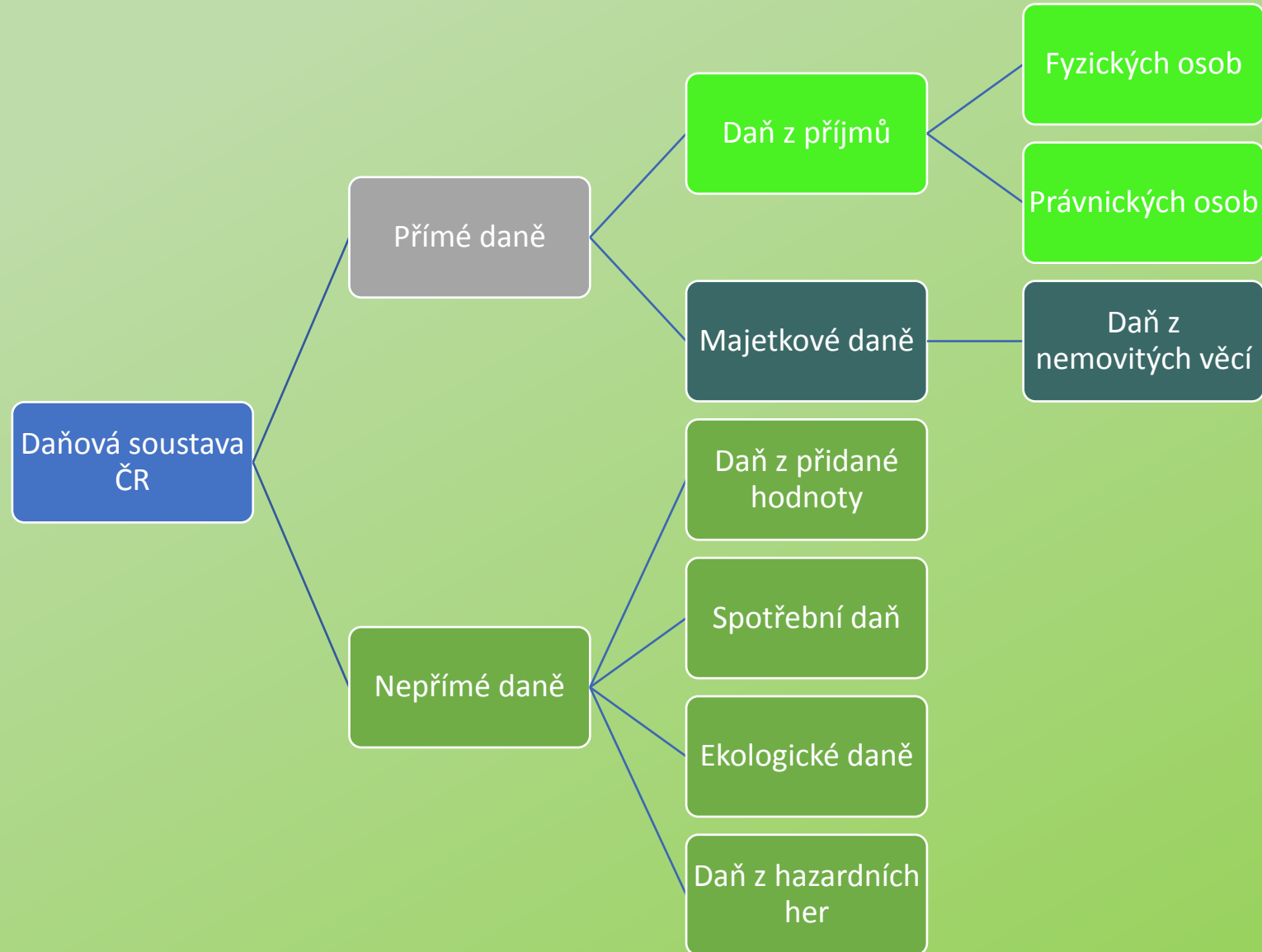
- **Poplatník** – je osoba, jejíž příjmy, majetek nebo úkony jsou přímo podrobeny dani. Je to osoba, na kterou skutečně dopadá daňová povinnost.
- **Plátce daně** – osoba, která je odpovědná odvést správci daně daň vybranou od poplatníků nebo sraženou poplatníkům. Poplatník a plátce daně může a nemusí být tatáž osoba. Ve vztahu k finančnímu trhu bývá ve většině případů poplatníkem vlastník účtu, kterému je fakticky snížen výnos z úroků. Plátcem je finanční instituce. Vlastník účtu se o odvodu daně dozví na základě výpisu z účtu. Výjimkou jsou výnosy z prodeje cenných papírů, kdy je vlastník účtu současně poplatníkem i plátcem.
- **Sazba daně** – je algoritmus, prostřednictvím kterého se ze základu daně stanoví velikost daně. Obvykle se používá několik typů sazeb v závislosti na druhu daně.
- **Srážková daň** – jedná se o zvláštní sazbu daně. Většina výnosů na finančních trzích je zdaňována touto sazbou. Srážkovou daní jsou zdaňovány i příjmy z některých druhů pracovního poměru. Pro rok 2023 platí 15 % sazba.

Klasifikace daní

- **Podle vazby na důchod poplatníka**

1. *Přímé daně* – jsou závislé na výši dosahovaného příjmu. Patří zde daň z příjmů fyzických osob, daň z příjmů právnických osob a daně majetkové.
2. *Nepřímé daně* – jsou zahrnuty v ceně služeb a zboží. Je placena v okamžiku koupě. Mezi nepřímé daně se řadí daň z přidané hodnoty, spotřební daň a ekologické daně.

Daňová soustava ČR

Odvody na sociální pojištění

Přestože není její součástí daňové soustavy, je pojistné na sociální pojištění povinnou platbou do veřejného rozpočtu. Na rozdíl od daní jsou v něm určité prvky účelovosti. Sociální pojištění se rozděluje do:

- systému veřejného zdravotního pojištění
- systému sociálního zabezpečení

Veřejné zdravotní pojištění

Veřejné zdravotní pojištění slouží k úhradě nutné zdravotní péče v rozsahu daném zákonnými pravidly. Povinně ho platí všichni zaměstnanci, osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ), osoby bez zdanitelných příjmů (OBZP) a osoby, za které je plátcem pojistného stát. Platby jsou hrazeny na účet zdravotní pojišťovny, u které je příslušný občan registrovaný.

Sociální zabezpečení

Sociální zabezpečení spravuje Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ). Sociální zabezpečení má tři složky.

- *Důchodové pojištění* – z důchodového pojištění jsou vypláceny starobní důchody, invalidní důchody, vdovské/vdovecké a sirotčí důchody
- *Nemocenské pojištění* – povinná účast na nemocenském pojištění je u zaměstnanců dána zákonem, OSVČ si mohou nemocenské pojištění platit dobrovolně. Z nemocenského pojištění je poskytována: nemocenská, peněžitá pomoc v mateřství, ošetřovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství, dávka otcovské poporodní péče (tzv. otcovská) a dlouhodobé ošetřovné.
- *Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti*

Děkuji za pozornost.